AVİM Yorum • No: 2020 / 54 • Kasım 2020

WOODROW WILSON, ERMENİSTAN VE UZUN ZAMANDIR DEVAM EDEN BİR RİYAKARLIKLA MÜCADELE

AVİM

27 Haziran 2020de Princeton Üniversitesi Rektörü Christopher L. Eisgruber, üniversitenin İletişim Dairesi vasıtasıyla bir açıklamada bulunarak, üniversite mütevelli heyetinin Woodrow Wilson isminin kullanımı hakkında yeni bir dizi karara vardığını açıkladı. Bu açıklamaya göre 28inci Amerikan Başkanı ve eski Princeton Üniversitesi rektörü Woodrow Wilsonın ismini taşıyan Wilson School of Public and International Affairs (Wilson Kamu ve Uluslararası İlişkiler Okulu) ve Wilson College (Wilson Koleji) kurumlarından Wilsonun isminin çıkarılması amacıyla yeniden isimlendirilmelerine karar verilmiştir (bu iki kurum da Princeton Üniversitesinin önemli ve meşhur kurumları konumundaydı). Üniversite mütevelli heyeti bu kararı alırken ırkçı düşünce yapısı ve ırkçı politikalarıyla tanınan Wilsonun isminin; akademisyenleri, öğrencileri ve mezunları her çeşit ırkçılığa karşı duruş göstermesi gereken eğitim kurumlarına verilmesinin uygunsuz olduğunu[1] gerekçe göstermiştir.

Rektör Eisgruber, mütevelli heyetinin kararını paylaşırken ayrıca şunları eklemiştir:

> Wilsonun ırkçılığı kendi döneminin standartları için dahi oldukça dikkat çekmiş ve önemli sonuçlar doğurmuştur. Wilson, on yıllar boyunca ırkların entegrasyonuna dayanan federal memuriyeti yeniden ırk ayrımı çerçevesinde şekillendirmiştir ve bu sayede de Amerikayı adalet arayışında geriye götürmüştür. Günümüze kadar büyük zarar vermeye devam eden bu ırkçı anlayışa rıza göstermekle kalmamış, bir de bunlara katkıda bulunmuştur.[2]

Bu karar sadece siyahi bir Amerikan vatandaşı olan George Floydun polis şiddeti sonucu acımasızca boğularak öldürülmesinin ardından tüm ABDyi saran protesto eylemleri ile alakası yönünden değil, aynı zamanda Woodrow Wilson isminin sıklıkla ve haksız bir şekilde ahlaki referans noktası olarak anılması bakımından da oldukça ehemmiyetlidir. Bu gelişmeler ışığında Wilsonun Ermeni Meselesindeki rolünü ve onun Ermeni milliyetçilerinin davası için gösterdiği sarsılmaz desteğini tekrar sorgulama gereği ortaya çıkmaktadır.

28ini Amerikan Başkanı olarak Wilsonun özellikle de Birinci Dünya Savaşı sonunda Amerikan ve dünya siyasetini şekillendirmekte ve yönetmekteki rolü son derece önemliydi. Savaştan galip çıkan devletlerin mağlup devletlere dayatacağı şartları şekillendiren Wilsonun (esasen kötü anlamda) meşhur 14 ilkesi uzun süre boyunca görkemli bir adillik göstergesi olarak kabul edilmiş ve Wilsona hiç hak etmediği bir şöhret

kazandırmıştır. Bunun en tipik örneklerinden birini Tanrı bize 10 emir verdi, ancak Wilson bize 14 tane verdi diyerek zamanın Fransız Cumhurbaşkanı Georges Clemenceau vermiştir.

Wilson İlkelerinden biri, Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan ve Türk olmayan halkların kendilerine egemenlik ve bağımsızlık verilmesini öngörüyor, bir yandan da imparatorluğun Türk kısımlarının da egemenliğinin sağlanmasını öneriyordu. Ancak bu ilkeler karşılaştırıldığında birbirleriyle ciddi çelişkiler içermekteydiler. Zira, Osmanlıdaki farklı halklar homojen bir şekilde birbirinden ayrı ve izole coğrafi bölgelerde yaşamıyorlar, aksine yüzyıllardır aynı coğrafyayı paylaşarak bir arada yaşıyorlardı. İşte tam da bu noktada Wilsonun Hristiyanları ve Hint-Avrupa kökenli halkları üstün gören bağnazlığı oldukça belirgin bir rol oynamıştır.

Sözde Wilson Ermenistanı olarak hayata geçirilmeye çalışan proje tamamıyla Wilsonun fikriydi. Onun etkisi altından Amerikan Dışişleri Bakanlığı Kafkasyada geniş alanları ve Doğu Anadolunun neredeyse tamamını içine alan ve Anadolu ve Azerbaycan Türklerine müthiş bir haksızlık olacak şekilde bir Ermeni devleti kurmayı teklif etmiş ve daha sonra da bu öneri Sevr Antlaşması ile tüm İtilaf Güçleri tarafından kabul görmüştür.

Amerikalı tarihçi ve demografi uzmanı Justin McCarthynin de belirttiği üzere, Ermeniler Doğu Anadoluda nüfusun sadece yaklaşık %20sini oluşturmaktaydılar ve dünyadaki tüm Ermeniler Doğu Anadoluya göç etseler dahi Ermeniler bu bölgede bir çoğunluğa sahip olamıyordu.[3] Bu açık gerçeğe rağmen, Wilson yönetimi ezici çoğunluğun Müslümanlardan oluştuğu bu bölgede suni bir Ermeni devleti kurmaya çalışmış ve bunu yaparken da imparatorluğun Türk kısımlarının Türk egemenliği altında kalacağı ilkesini apaçık bir şekilde ihlal etmiştir.

Bu yapay ve haksız çözümü bölgedeki Türk nüfusa dayatmak için Wilson daha sonradan oluşturulacak Ermeni devleti üzerinde bir Amerikan mandası kurulması ve bu sayede beslenip büyütülmesi konusunda da ısrarcı olmuştur. Bölgede böylesine bir Ermeni milli devleti kurma projesi ancak burada yaşayan Türk halkına karşı oldukça korkutucu boyutlarda yapılacak bir etnik temizlik ile gerçekleştirilebilirdi. Wilsonun yapay bir Ermeni Devleti kurma ve bunu Amerikan mandası altında koruma ve kollama konusundaki ateşli tutumunun Wilsonun ırkçı dünya görüşü tarafında şekillendiğine şüphe yoktur.

Neyse ki Amerikan Senatosu Wilsonun bu çılgın projesine reddetmiştir. Ancak Ermeni milliyetçilerinin Wilson Ermenistanını kurma ve yaşatma ideali hiçbir zaman son bulmamıştır. Sevr Antlaşması ile Ermenilere vadeliden Wilson Ermenistanını kurmak günümüzde Taşnaktsutyun Partisinin açıkça belirtilmiş bir hedefidir, oysa ABD bu projeden Lozan Antlaşmasının yürürlüğe girmesiyle beraber resmi olarak vazgeçmiştir. Aynı şekilde, Sevr Antlaşmasının 100üncü yıldönümü sebebiyle yayınladıkları bir ortak bildiride Sosyal Demokrat Hınçak Partisi, Ramgavar Partisi ve Taşnaktsutyun Partisi Wilson Ermenistanının kendileri için olmazsa olmaz bir ideal olduğunu vurgulamış ve bunu meşrulaştırmak için Amerikan Başkanı Wilsonı önemli bir ahlaki dayanak olarak göstermişlerdir.[4]

Benzer bir şekilde Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan da Wilsona atıfta bulunarak Büyük Ermenistan hayalini haklı göstermeye çabalamış ve aynı zamanda Ermenistanın Sovyetler Birliğinin çöküşünden bu yana işgal ettiği Azerbaycanın Dağlık-Karabağ

bölgesine yönelik Ermenistanın tezlerini bu sayede desteklemeye çalışmıştır.[5]

Onlarca yıl Ermeni milliyetçileri kirli ve hayal ürünü büyük Ermenistan projesini desteklemek için Woodrow Wilsonun adını kullanmış ve suiistimal etmişlerdir ve tuhaf bir şekilde Wilsonun isminin kendilerine ahlaki bir üstünlük verdiği varsayımında bulunmuşlardır. Ancak gerçekte Wilson sadece kendi döneminin bir ürünüydü: O, Hristiyan halkların ve Hint-Avrupa halklarının ırksal ve kültürel üstünlüğüne inanan ırkçı bir adamdı. Princeton Üniversitesinin bu hususta son kararı ise bu acı gerçeğin geç kalınmış bir itirafı niteliğindedir.

**Fotoğraf: Smithsonian Magazine*

***Bu makale, AVİM tarafından 24 Eylül 2020de İngilizce olarak yayınlanan bir makalenin çevirisidir.*

[1] Brett Tomlinson and Carlett Spike, Princeton Renames Wilson School and Residential College, Citing Former Presidents Racism, *Princeton Alumni Weekly*, June 27, 2020, https://paw.princeton.edu/article/princeton-renames-wilson-school-and-residential-college-citing-former-presidents-racism

[2] President Eisgrubers message to community on removal of Woodrow Wilson name from public policy school and Wilson College, *Princeton University*, June 27, 2020, https://www.princeton.edu/news/2020/06/27/president-eisgrubers-message-community-removal-woodrow-wilson-name-public-policy

[3] Justin McCarthy, *Turks and Armenians: Nationalism and Conflict in the Ottoman Empire* (Madison, Wisconsin/USA: Turko-Tatar Press, 2015).

[4] Armenian traditional political parties issue joint statement on Treaty of Sevres, *News.am*, August 10, 2020, https://news.am/eng/news/596154.html

[5] Pashinyan Highlights Armenian Genocide, Wilsons 14 Points in Address at Armistice Event, *Asbarez*, November 12, 2018, http://asbarez.com/176150/pashinyan-hightlights-armenian-genocide-wilsons-14-points-in-address-at-armistice-event/

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "WOODROW WILSON, ERMENİSTAN VE UZUN ZAMANDIR DEVAM EDEN BİR RİYAKARLIKLA MÜCADELE." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 54. Kasım 20. Erişim Kasım 22, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/WOODROW-WILSON-ERMENISTAN-VE-UZUN-ZAMANDIR-DEVAM-EDEN-BIR-RIYAKARLIKLA-MUCADELE

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır